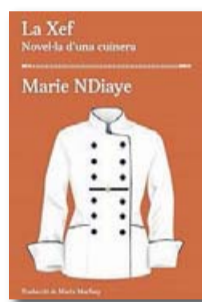

Crítiques

L'art dels fogons

Marie NDiaye presenta a 'La Xef' la història d'una cuinera sòbria, discreta i poc interessant

LA XEF

Marie NDiaye

Més Llibres / Gatopardo

Traducció de Marta Marfany

270 pàg.

22,95 €

MARTIMAYANS

M. Àngels Cabré

Fa molt poc es va estrenar a la Filmoteca de Catalunya *La cuina dels homes*, un documental de Sílvia Subirós, filla dels propietaris del famós Motel de Figueres, que va ser aquí un dels primers restaurants a tenir una estrella Michelin. A través de la història de la seva família, la directora explica com un ofici tradicionalment femení ha acabat essent, després de dotar-se de prestigi, domini masculí. Contràriament, la darrera novel·la de la francesa d'origen senegalès Marie NDiaye (1967), *La Xef. Novel·la d'una cuinera*, explica la història d'una Ruscalleda d'origen humil que guanya fama i estrella amb el seu restaurant de Bordeus, La Bonne Heure, aparentment modest, tot i que no poc ambiciós, perquè la mestressa sap molt bé què vol cuinar i què no: "Donava una importància cada vegada més gran i, en definitiva, gairebé exclusiva a la qualitat de tots els productes, des del tall de carn més car fins al més petit bri de julivert, des del peix més fi fins al gra de sal més petit amb el qual el condimentaria".

Després de rebre el premi Femina, Marie NDiaye va guanyar ni més ni menys que el Goncourt amb

Tres dones fortes –publicada en català per Quaderns Crema–, i el 2020 va rebre el premi Marguerite Yourcenar al conjunt de la seva obra. Ens trobem, per tant, davant d'una autora de reconegut prestigi i solvència contrastada. *La Xef* és una novel·la notable on mostra novament la seva perícia. Es tracta d'una narració riu sense capítols i sense divisions, un format al qual estem poc acostumats i que li treu dinamisme. Hauríem volgut, a banda de l'excel·lent prosa que trobem, més ritme, més canvis de to, més contrapunts.

Inversemblant i edulcorada

És un narrador masculí qui explica la història d'aquesta mestra dels fogons, un antic empleat seu que l'admira i adora a parts iguals. Instal·lat a Lloret de Mar, on gaudeix de les mels d'una ociosa jubilació, confessa que la seva vida abans de conèixer la Xef no té gens d'interès, i jo afegeixo que la de després de deixar-la de veure tampoc. És exclusivament a través de la mirada d'aquest narrador potser massa obsessiu que es presenta la cuinera "reclosa en

l'univers estret i febrós de la seva passió", tant pel que fa a l'època que la va tractar com a l'anterior, el de la formació de la protagonista fins a obrir el seu restaurant.

És a la seva etapa amb els Clapeau, una família de golafres on va servir de joveneta, on fruïm més de la història. Després la cuinera resulta massa sòbria i discreta per ser interessant. Tampoc abunden aquí les suculentos descripcions del menjar cuinat amb destresa, tot i que hi són –presidides pel seu plat estrella, la cuixa de xai vestida de verd–, encara que, la veritat sigui dita, tampoc abundaven en aquella joia que és *El festí de Babette*, de la mestra Isak Dinesen, amb aquell opípar sopar que al cinema sí que feia venir salivera.

Una novel·la són paraules, com va dir Mercè Rodoreda, però és també la consistència de la història que explica. Aquí les paraules són impecables, però no acaben de contagiar la força d'aquesta història de superació i talent culinari que cap al final deriva en una trama inversemblant i edulcorada que no li escau gens. ☞

Miquel Àngel Riera i el risc de la sobreescritura

A 'Els déus inaccessibles', un capellà rural mallorquí recorda, ja de vell, la fascinació per un adolescent a qui feia classes de francès

ELS DÉUS INACCESSIBLES

Miquel Àngel Riera

Edicions de 1984

222 pàg.

20 €

Pere Antoni Pons

Per les seves obres poètica i narrativa, que tenen com a fonament actitudinal, temàtic i estilístic un poderós humanisme estetitzant, és just que Miquel Àngel Riera (Manacor, 1930 - Palma, 1996) sigui considerat un dels escriptors sòlids i importants de la literatura catalana de la segona meitat del segle XX. Els seus millors llibres –les novel·les *Morir quan cal* i *Illa Flaubert*, i *Poemes a Nai* i *Llibre de benaventurades*– tenen la robustesa treballadíssima de les coses que duren. És normal, suposo: Riera dedicava for-

ça temps a escriure pacientment i meticulosa cadascuna de les seves obres i a més aprofitava cada nova reedició per revisar-les i polir-les. Aquesta manera de fer, però, també té un perill: el de sobreescrivir el text, el de treballar-ne tant l'aspecte retòric que l'entramat verbal i l'artifici acaben tapant-ne el component humà, o deformant-lo, o asfixiant-lo.

Això és el que passa a *Els déus inaccessibles*, publicada originàriament el 1986 i ara reeditada per Edicions de 1984. És una novel·la travessada per alguns dels motius més habituals en Riera: el desig frustrat i la impossibilitat d'accedir a la veritat dels altres, l'ansia de bellesa i l'èxtasi afligit amb què aquesta sovint ens crema, la tensió entre la carn i l'esperit... També té els trets d'estil propis de l'autor: la morositat descriptiva, la sintaxi entorcillada, la recerca constant de la sumptuositat fins i tot en allò que és banal o repel·lent o vulgar, la recurrència de perífrasis rebuscades... Tot plegat, però, aquí és presentat –és executat literàriament– d'una manera, en general, antiquada, pedantesca i entrebancada.

És cert que el narrador de la novel·la és un capellà mallorquí rural que, de vell, recorda i posa per escrit un episodi de joventut que ha marcat tota la seva vida: l'ena-

morament mai consumat que va sentir per Alexis, un adolescent a qui feia classes de francès. Vull dir que podríem pensar que la prosa de Riera pretén ser coherent amb la personalitat i la manera d'escriure d'un capellà llatí de formació limitada, que va ser jove durant la postguerra mallorquina (1944), i que, per tant, una certa cursileria grandiloqüent pròpia de l'Escola Mallorquina fa, aquí, una funció expressiva i caracteritzadora. També és cert que els textos que no són del capellà protagonista –les notes de l'autor-transcriptor que ens fa arribar el text i una carta d'Alexis– són més directes i nets, menys alambinats, i sonen més vius. Però en cap moment el lector sent que tot aquest desplegament retòric tingui una intenció amagada, per exemple que pugui ser llegit com una sublimació quasi grotesca de l'autorepressió del capellà. La impressió és més aviat que Riera no arriba en cap moment a trobar el to i l'estil adequats per a la seva versió capellanesca i rústica del refinat Aschenbach de Thomas Mann (*La mort a Venècia*).

Per descomptat que *Els déus inaccessibles* té troballes lingüístiques potents i reflexions lúcides sobre la temptació, el desig i la gràcia, però en conjunt és una novel·la que ha envellit malament. ☞